

Міжнародне співробітництво в галузі рекреації та туризму між Україною та Молдовою

Юрченко В. А.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, e-mail: velyour@gmail.com

Надішла до редакційної колегії: 25.09.2021.

Прийнята: 20.11.2021.

Анотація. Головною метою дослідження є аналіз співробітництва в галузі рекреації та туризму між Україною та Молдовою. Методики, які були використані у дослідженні включають: порівняння,

опис та метод узагальнення. Щодо актуальності дослідження, то слід зазначити, що в дослідженні аналізуються взаємовідносини в сфері туризму між Молдовою та Україною в період до та під час ковід - пандемії. В аналізі продемонстровано статистичні показники взаємопотоків туристів за 2014-2017 роки, перспективні напрямлення туризму Молдови та України. Також в роботі розглядається період з початку 2021-го року, коли карантинні обмеження потроху почали сходити. В основних результатах слід зазначити, що в даній роботі проаналізовано взаємовідносини в галузі туризму між Україною та Молдовою до ковід пандемії, а також в період пандемії. Даний аналіз включає в себе документально-правову базу, основні види відпочинку, які пропонують молдавські туроператори в Україні та українські в Молдові, загальну характеристику туристичного потоку між країнами, а також надано практичні рекомендації щодо його оптимізації у постковідний період. Проаналізовані дані можуть використовуватись для подальшого поглибленого вивчення взаємовідносин в галузі туризму між Україною та Молдовою. Залучені дані допоможуть розкрити взаємно-привабливі туристичні дестинації для обох країн. Проаналізовані дані до епідемії дозволяють відобразити вплив COVID-19 на туризм в Україні та Молдові.

Ключові слова. Україна, Молдова, туризм, дестинація, атракція.

International cooperation in the field of recreation and tourism between Ukraine and Moldova

Yurchenko Valeria

Taras Shevchenko National University of Kyiv, e-mail: velyour@gmail.com

Abstract. The main purpose of the study is to analyze the cooperation in the field of recreation and tourism between Ukraine and Moldova. Techniques that were used in the study include: comparison, analysis and synthesis, the method of generalization. Regarding the relevance of the study, it should be noted that the work analyzes the relationship in the field of tourism between Moldova and Ukraine in the period before and during the co-pandemic. The analysis shows the statistical indicators of the mutual flow of tourists for 2014-2017, promising areas of tourism in Moldova and Ukraine. The paper also considers the period from the beginning of 2021, when quarantine restrictions gradually began to ease. That is, the work, in turn, is relevant for the study of tourism relations between the Republic of Moldova and Ukraine. In the main results it should be noted that this paper analyzes the relationship in the field of tourism between Ukraine and Moldova before the pandemic, as well as during the pandemic. This analysis includes the legal framework, the main types of recreation offered by Moldovan tour operators in Ukraine and Ukrainian in Moldova, the general characteristics of the tourist flow between countries, as well as practical recommendations for its optimization in the post-harvest period. The analyzed data can be used for further in-depth study of the relationship in the field of tourism between Ukraine and Moldova. The data involved will help to reveal mutually attractive tourist destinations for both countries.

The analyzed data before the epidemic allow to reflect the impact of COVID-19 on tourism in Ukraine and Moldova.

Keywords. *Ukraine, Moldova, tourism, destinations, attraction.*

Вступ. Проблема скорочення туристичного потоку між Україною та Молдовою, двома добросусідніми країнами, є доволі актуальною темою у взаємовідносинах цих двох країн. Особливо слід визнати контекст цих взаємовідносин, Молдова, як і Україна, мають наміри рухатися до ЄС, а тому мають налагодити туристичний сервіс згідно європейських стандартів. Молдова – туристична країна, де потік іноземних туристів щорічно збільшується. За даними Seenews, тільки в 2019 році, Молдову відвідало 374,765 туристів (Moldova's tourist numbers down, 2019), що на 2,8% більше ніж у 2018. Роки пандемії був дуже тяжким для туризму Молдови. Тільки за перші 6 місяців 2020-го, кількість туристів, які приїжджають до Молдови впала на 76,3% туристів (Moldova's tourist numbers down, 2019). За перші два квартали 2021-го року кількість іноземних туристів в Молдові досягала лише 7321 чоловік. (Количество туристов и доходы от туризма в Молдове, 2021) Україна теж потерпає від даної кризи. Саме тому спільна взаємодія в сфері туризму може значно покращити туристичний клімат між країнами, особливо в постковідний період.

Спільні туристичні проекти між двома країнами стрімко набирають популярність: проводяться різні фестивалі, відкриваються нові маршрути для громадян обох країн. Незважаючи на вищевказані факти і загальну добру туристичну історію між Україною та Молдовою, все ще залишається актуальним вивчення взаємозв'язків у туристичній галузі між даними країнами з метою розвитку комунікації в сфері туризму на рівні бізнесу та держави.

Молдова позиціонує себе здебільшого, як винну туристичну дестинацію, а тому українці саме люблять Молдову за її прекрасні винні регіони. Вивченням питання взаємовідносин з регіонами Молдови і України в туристичному руслі займались М.Г. Руднева, В.І. Ємцев, Д.І. Басюк (Руднева, 2015). Туризм в Україні знаходиться в кризі через складну епідемічну ситуацію. Аналіз туристичної галузі в рамках COVID-19 вивчали Я.А. Жаліло, С.В. Ковалівська, А.О. Филипенко, В.В. Химинець, А.А. Головка (Жаліло, 2016).

Основою взаємовідносин у туристичній галузі між Україною та Молдовою є угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Молдова про співробітництво в галузі туризму (Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Молдова про співробітництво в галузі туризму, 2008), саме на основі даного документу і базуються подальші взаємозв'язки двох країн. Розвиток туризму між двома країнами також освітлюється в пресі, наприклад видання Укрінформ зробило масштабну статтю з директором нацагенства з туризму в Молдові, Станіславом Руссу, де проаналізували масштаб взаємовідносин Україна-Молдова (Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Молдова про співробітництво в галузі туризму, 2008). Також слід додати, що новообрана президентка Молдови, Майя Санду, своїм першим зарубіжним візитом обрала саме Київ, в тому числі повинно було обговорюватись співробітництво саме в туристичній сфері (Молдова посилила правила перетину кордону своєї країни, 2019).

Об'єктом дослідження в даній статті виступають взаємовідносини України та Молдови в туристичній галузі до та під час пандемії коронавірусу.

Метою дослідження є дослідити вплив взаємовідносин в туристичній галузі між Україною та Молдовою. Слід наголосити, що між цими країнами існують добросусідські відносини, які особливо проявляють себе в галузі туризму, а пандемія COVID-19 дуже сильно вдарила по налагодженню туристичних зв'язків. Щоб досягнути поставленої мети, в даній

роботі ми проаналізуємо відносини між Україною та Молдовою в сфері туризму в період до та під час пандемії коронавірусу, а також взаємний турпотік країн.

Основне завдання статті це провести аналіз співробітництва в галузі рекреації та туризму між Україною та Молдовою. Для цього авторами розглянуто юридично-правову базу для взаємодії в галузі туризму між двома країнами, громадські організації, щої сприяють розвитку туризму, аналіз туроператорів і дестинацій, які вони пропонують. Також у фокус уваги авторів поставлено аналіз туропотоку Україна-Молдова та вплив ковід пандемії на стан туризму в обох країнах.

Матеріали і методи досліджень. Основним методом дослідження, який наданий в даній роботі є аналіз. В роботі дослідники намагаються порівняти велику кількість матеріалів, щоб отримати достовірну і чітку інформацію, яка б допомогла надати достовірні результати щодо взаємовідносин між Україною та Молдовою. Також використовується метод узагальнення для розуміння картини дипломатичних відносин між цими двома країнами. Емпіричні результати отриманні процесі дослідження будуть використані при наданні результатів.

Результати та їх аналіз. Основою взаємовідносин в туристичній галузі України і Молдови складає Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Молдова про співробітництво в галузі туризму від 25.07.2008. Головні тези даного документу про те, що сторони змінюватимуть і заохочуватимуть співробітництво в галузі туризму, у тому числі групового та індивідуального туризму в різноманітних його формах включаючи пізнавальний, оздоровчий, діловий, сільський, екологічний, дитячий і молодіжний туризм, обмін спеціалізованими групами, у тому числі з метою відвідування культурних і спортивних заходів, а також виставок, ярмарків, конференцій, семінарів, інших міжнародних рекламно-інформаційних і науково-практичних туристичних заходів. Для того щоб забезпечити виконання вищевказаних завдань, сторони сприятимуть розвитку туристичної інфраструктури та матеріальної бази, заохочуватимуть співробітництво органів виконавчої влади своїх держав, інших організацій та підприємств, що беруть участь у розвитку міжнародного туризму, підтримуватимуть здійснення спільних заходів з метою просування національного туристичного продукту на території держави іншої сторони. В цілому, на даному етапі відносин, обидві країни максимально взаємодіють в галузі туризму (Филипенко, 2020).

Головними завданнями розвитку співробітництва у галузі туризму між країнами можна визначити, як просування сприятливого іміджу молдавського туризму в Україні, та українського туризму в Молдові на національному та міжнародному рівні шляхом подання, підтримки і захисту малих і великих підприємств у сфері туризму і розробки стратегій залучення нових туристів. Для виконання даних завдань, обидві країни зацікавлені у створенні оптимальних правових, фінансових та економічних рамок для розвитку взаємного туризму. Головним партнером України у сприянні розвитку туризму з Молдовою є Національне агенство по туризму Республіки Молдова (<http://turism.gov.md>). Місія Агентства полягає в розробці та впровадженні законодавчої та нормативної баз, стратегії та державної політики в галузі туризму, розвиток внутрішнього туризму та просування країни як туристичного напрямку зарубіж, захист суб'єктів правових відносин у регіонах туризму, а також у забезпеченні презентацій туристичних послуг відповідно до міжнародних стандартів (Санду підтвердила, що перший візит на посаді президента здійснить до Києва, 2020).

Слід зауважити, що з 5-го березня 2021 року, за даними ДАРТ, для в'їзду в Молдову необхідно надати негативний результат ПЛР-тесту (зроблений не раніше, ніж за 72 години) або ж надати довідку про вакцинацію. За умови відсутніх симптомів захворювання, в'їжджати до країни без тестування та самоізоляції мають право: діти віком до 5 років, працівники

транспортної галузі, медичні та гуманітарні працівники, прикордонники, дипломати, особи, які подорожують транзитом. (Молдова посилила правила перетину кордону своєї країни, 2021)

З боку Молдови, у українців особливо популярні види туризму, як сільській та винний туризм. У сфері сільського туризму зареєстровано істотний стрибок розвитку.

В Молдові виділяють чотири основні виноробні регіони – Бельц, Кодру, Штефан Воде і Троянів Вал. Їх межі не закріплені законодавчо і здебільшого проводяться по адміністративних кордонах районів та муніципалітетів. Центральна Молдова є найбільш популярним та найрозвиненішим районом винного туризму. Тут розміщуються відомі на весь світ винні підвали Кріково (Cricova) та Мілешті Мічі (Milestii Mici). Важливим фактором розвитку для регіону є невелика відстань від столиці – Кишинева, куди прибувають більшість міжнародних туристів. За даними WizzAir (Рейси до Молдови, 2021), головним пунктом призначення з України до Молдови є аеропорт міста Кишинів. З Молдови до України летять до Одеси, Києва та Львова. Автобусний транспорт до Молдови з України направлений до великих міст, як Єдинці, Атаки, Бендери, Бричани, Бельці, Дрокі, Дуброссари, Каменка, Каушани, Кишинів, Липкани, Оргіїв, Красне. До України йдуть здебільшого автобуси по обласним центрам, як Одеса, Львів, Дніпро, Херсон та Київ (Автобуси в Молдавію, 2021).

У Кишиневі досить великий вибір засобів розміщення, в порівнянні з рештою країни, тому багато з туристів віддають перевагу одноденним відвідуванням центрів виноробства, з поверненням та ночівлею в готелях міста.

В Україні виноробні регіони це Крим, Причорномор'я та Карпати. Зважаючи на статус анексованої території, Крим не включено в предметну область даної статті. Найбільш популярними для молдован, через територіальну близькість є регіони Карпат та Причорномор'я. Щодо головних маршрутів винного туризму для молдаван в Україні, то слід згадати проект «Дорога Вина та Смаку Української Бессарабії», який пролягає в Одеській області. Це неодмінно найбільш перспективний проект для еногастрономічного туризму в Україні, який з 2019-го року набув великої популярності, як для внутрішнього туризму, так і для зовнішнього. Цей маршрут проходить територією Придунайської Бессарабії, охоплює Болградський, Ізмаїльський і Кілійський райони Одеської області. «Дорога вина і смаку» Болград – Криничне – Ізмаїл – Вилкове і дозволяє туристу ознайомитися з кулінарними особливостями регіону. Загальна протяжність маршруту майже 800 км. Він також наразі отримує фінансову та консалтингову підтримку ЄС у межах Проекту «Підтримка розвитку системи географічних зазначень в Україні». «Дорога Вина та Смаку Української Бессарабії» - найбільш перспективний проект еногастрономічного туризму України сьогодні. Однією з найбільш привабливих destinations Дороги вина та смаку Української Бессарабії є Еколо-рекреаційний комплекс сімейного відпочинку та зеленого туризму «Фрумушика Нова», який розташований на прикордонних територіях з Молдовою. Автори статті вважають за доцільне створення окремого туристичного продукту, у межах якого буде поєднано дороги вина та смаку Молдови та України. Наприклад, можна запропонувати розбудову «Молдавського культурного коридору», який об'єднує молдавські села Української Бессарабії та прикордонні села Молдови, в яких малі сімейні виноробні приймають туристів (Дорога вина та смаку Української Бессарабії, 2019).

Головними об'єктами для турів мешканців України і Молдови є еногастрономічна програма туру, яка включена в більшість поїздок, як для Молдови, так і для України.

Якщо проводити аналіз саме турів з Молдови в Україну, то туроператори, такі як Cheie-Tur, Sakura Tur, Cocos Tur, Go Travel Moldova, TezTour, Navelia Tur, Pandatur.md, Global-Tur.md, Travel Point, Oasis Tur Moldova, Solei.md та інш. пропонують відпочинок на курортах Затоки, Коблева, Одеси — пляжний туризм. Також популярними є тури у Трускавець та Моршин. Також пропонується дитячий відпочинок в таборах: Закарпатська область ("DISCOVERY camp",

м. Хуст), Івано-Франківська область ("Артек-Карпати", с. Поляниця), Київська область ("ФРЕШ КЭМП", п. Пуца-Водиця), Одеська область ("Green Park", п. Сергіївка, "Green Park", п. Грибовка, "АРТ-ФЕСТ ОДЕССА", п. Затока), Полтавська область ("Celyn ABC Camp", с. Ключовка) (Експерсії по центру культури вина, 2020).

В Молдову українці їдуть зазвичай автобусними турами до Кишиніва, Криково, Милештий Мичь, замок Кожушна. Головними мотивами екскурсій є природа Молдови та винні погребі.

Докризові показники Укрдержстату показують значний пасажиропотік між Україною та Молдовою.

Згідно даних Держстату України з 2014 по 2017 рр. кількість іноземних громадян, які в'їжджають з Молдови в Україну більш менш є стабільною в межах 30-130 тис. осіб. Можливо це постійна кількість туристів, які приїжджають відпочивати та/або працювати в курортний сезон в Україні.

Таблиця 1. Аналіз турпотоків Молдова-Україна. (Таблиця розроблена автором на основі даних з державної статистики України) [Економічна статистика, 2021]

Роки	В'їзд	Виїзд
2014	4 368 355	2 421 169
2015	4 393 528	1 727 308
2016	4 296 409	1 655 775
2017	4 435 664	1 680 353

Кількість виїжджаючих з України в 2014 р. мала високий показник, але потім з року в рік спадала. Вплинула ситуація, яка склалася на Сході України, що призвело до послаблення економіки, а також слід зазначити похолодання у відносинах між Україною та Молдовою через позицію останньої по Криму (Економічна статистика, 2021).

У зв'язку з COVID-19, сфера туризму зазнає збитків глобального масштабу внаслідок запровадження заходів щодо подолання пандемії коронавірусу та невизначеності подальшого розвитку ситуації. 96 % туристичних дестинацій у всьому світі зазнали обмежень щодо пересування туристів. За оцінками експертів, відновлення попиту до рівня 2019 року займе не менше двох років, водночас авіакомпанії будуть змушені підвищити вартість подорожі в середньому на 43-54 %. За рекомендаціями Глобального кризового комітету з туризму та Національного інституту стратегічних досліджень, урядами України та Молдови необхідно вжити наступних заходів (В Одеській області створено Асоціацію виноградарів та виноробів, 2019):

- Забезпечення доступності та достовірності інформації щодо можливого обмеження подорожей та їх скасування основних країн виїзного туризму в залежності від ступеня епідемічної загрози.
- Створення механізму гарантування втрат туристів від скасування поїздки внаслідок поширення епідемії шляхом надання ваучерів на скасовані бронювання, які діятимуть до кінця 2020 року.
- Запровадження прозорого механізму використання отриманих до місцевих бюджетів коштів від туристичного збору виключно на розвиток внутрішнього туризму, супутньої інфраструктури та покращення стану довкілля.

COVID-19 дуже сильно вплинув на розвиток туризму як Молдови, так і України. За оцінками різних експертів, обом країнам буде потрібний не один рік, щоб відновити туристичний потік. Це пов'язано не тільки з відновленням туристичних маршрутів, а і з налагодженням загальної економічно сприятливої ситуації.

Було проведено аналіз співробітництва в галузі рекреації та туризму між Україною та Молдовою. Автором було розглянуто юридично-правову базу для взаємодії в галузі туризму між двома країнами, громадські організації, які сприяють розвитку туризму, аналіз туроператорів і DESTИНАЦІЙ, які вони пропонують. Згідно з вищевказаними цілями, нами рекомендовано надалі налагоджувати добросусідські відносини між Молдовою та Україною. Обрання нового очільника держави в Молдові, пані Маї Санду, прогнозує поліпшення відносин між країнами. Особливу увагу слід приділити головним DESTИНАЦІЯМ пов'язаними з ено та гастротуризмом. Головними атракціями для громадян обох країн є винні тури. Для українців це винні тури в Кишинів, а для молдован до Одеси. Саме тому слід збільшити пасажиропотік в цих двох напрямках, в першу чергу. Після епідемії ковід, необхідно буде відновлювати туристичний потік між країнами. Це можливо завдяки підтримці малого та середнього туристичного бізнесу. Спочатку рекомендується відновити саме винні напрями туризму докризового рівня.

Співробітництво у прикордонних територіях - створення спільних туристичних продуктів. Для цього можливо створити групи по бізнес інтересам як в Україні, так і Молдові, які б розвивали взаємні проекти на прикордонних територіях. За місце проведення форумів або консультацій щодо туристичних продуктів можливо вибрати Одесу, через близькість міста до кордону, а також його значущість в історичному, культурному та економічному сенсі для обох країн.

Активізація дій дипломатичного корпусу з просування України, як туристичної DESTИНАЦІЇ. З обранням нової президентки Молдови, Маї Санду, відносини України та Молдови стали більш теплими. Обранням Санду України, в якості свого першого закордонного візиту, це перший сигнал на значне покращення політичного клімату між країнами. Саме тому слід скористатись моментом і активізувати дії туристичного корпусу України в Молдові, допомога у відкритті нових туристичних маршрутів, може значно покращити економіку прикордонних до Молдови областей за рахунок туризму. Можливо створити окрему скоординовану дипломатичну групу, яка б розвивала саме направлення туризму в прикордонних до Молдови територіях. Це може значно прискорити відновлення бізнесу на цих територіях після пандемії COVID-19.

Висновки. Головним туристичним посередником між Україною та Молдовою в галузі туризму є еногастрономічний туризм. Саме DESTИНАЦІЇ пов'язані з даним видом туризму є найбільш привабливими для молдован та українців. Головні туристичні атракції для обох країн пов'язані з вином та виноробними регіонами. Для українців в Молдові, найбільш популярними DESTИНАЦІЯМИ є Кишинів, Криково, Милештий Мичь, замок Кожушна. Для молдован в Україні найбільш привабливі скупчення туристичних атракцій відбувається за таким DESTИНАЦІЯМИ: Затока, Коблево, Одеси — пляжний туризм. Також популярними є тури у Трускавець та Моршин. Добросусідські відносини між Україною та Молдовою ставляться як головний чинник того, що туристи між обома країнами вільно пересуваються. Також відіграє роль близькість менталітету, спільна історія та схожість традицій обох країн.

Список використаних джерел

Moldova's tourist numbers down 76.3% y / y - [Electronic resource]. - Access mode: <https://seenews.com/news/moldovas-h1-tourist-numbers-down-763-yy-710364#:~:text=In%202019%2C%20the%20number%20of,on%20the%20year%20to%20374%2C765>.

Buses to Moldova - Infobus - [Electronic resource]. - Access mode: <https://infobus.eu/ua/bus/moldova>

<http://constructgeo.knu.ua>

- Bus tours to Moldova - [Electronic resource]. - Access mode: <https://www.activetravel.com.ua/tourscategory/туры-v-moldavija/>
- The Association of Winegrowers and Winemakers was established in Odessa region. - [Electronic resource].
Access mode: <https://oda.odessa.gov.ua/news/v-odeskij-oblasti-stvoreno-asociaciu-vinogradariv-ta-vinorobiv>
- The road of wine and taste of Ukrainian Bessarabia. - [Electronic resource]. - Access mode: <https://zruchno.travel/Tours/Entry?lang=ua&extId=c487196a-d2a3-56ae-a558-5cfe35ce1310>
- Economic statistics / Economic activity / Tourism - [Electronic resource]. - Access mode: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/tur.htm
- Excursions to the center of wine culture. - [Electronic resource]. - Access mode: <http://shabo.ua/ua/ekskursiya-po-tsentru-kultury-vina-shabo/>
- Zhalilo Ya.A., Kovalivska SV, Filipenko AO, Khiminets VV, Golovko AA On the development of tourism in Ukraine in conditions of increased epidemic risks // National Institute for Strategic Studies - [Electronic resource]. - Access mode: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-06/turyzm-v-ukraini.pdf>
- The number of tourists and income from tourism in Moldova 2021 - [Electronic resource]. - Access mode: <https://take-profit.org/statistics/tourist-arrivals/moldova/>
- Moldova has tightened the rules for crossing its country's border - [Electronic resource]. - Access mode: <https://www.tourism.gov.ua/blog/moldova-posilila-pravila-peretinu-kordonu-svoieyi-krayini>
- Flights to Moldova - WizzAir - [Electronic resource]. - Access mode: <https://wizzair.com/uk-ua/rejsi/молдова>
- Rudneva MG, Yemtsev VI, Basyuk DI Wine tourism of Moldova - [Electronic resource]. - Access mode: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/37336>
- Sandu confirmed that her first visit as president will be to Kyiv - [Electronic resource]. - Access mode: <https://www.pravda.com.ua/news/2020/12/10/7276575/>
- Agreement between the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Moldova on cooperation in the field of tourism - [Electronic resource]. - Access mode: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/498_132#Text
- Filipenko Artem The window that opened Sandu - [Electronic resource]. - Access mode: <https://zn.ua/internal/okno-kotoroe-otkryla-sandu.html>